

Universitätsbibliothek Paderborn

**Disputationes|| ROBERTI BELLAR-||MINI E SOCIETATE
IESV,|| DE CONTROVERSIIS CHRISTIANAE|| FIDEI,
ADVERSVS HVIVS TEM-||poris Hæreticos,||**

Tribus Tomis comprehensæ.||

De Sacramentis In Genere

Bellarmino, Roberto Francesco Romolo <Heiliger>

Ingolstadii, [1599]

VD16 B 1607

XXI. Res, & verba Sacramentorum ita determinata esse, vt nihil addere,
minuere, aut mutare liceat.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-53925](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-53925)

tres sequuti sint, ex his testimoniis, quæ nos paulò antè citauimus. Calvinus enim nullum attulit testimonium, præter unum Augustini, quòd iam à nobis est explicatum. Denique non negamus, & Deum cum signa dedit Patribus, eorum vim explicuisse, & nobis idem esse faciendum, dum Catechumendos instituimus; sed non rectè inde colligit Calvinus, verbum Sacramentale nihil esse, nisi concionem. Aliud enim est concionari, aliud Sacramenta celebrare: vtrumque fieri debet, sed non idcirco distinguenda non sunt, & tempora, & officia.

CAPVT XXI.

Res, & verba Sacramentorum ita determinata esse, vt nihil addere, minuere, aut mutare liceat.

SEQVITVR TERTIA quæstio de causis intrinsicis, vt rum res, & verba Sacramentorum ita sint certa & determinata, vt nihil in eis mutari possit. Et quidem apud Catholicos nulla ferè dissensio est, magisque explicatione, quam altercatione res indiget.

Apud hæreticos veteres non deerant, qui res, & verba Sacramentorum inuerterent, ac præcipuè apud Gnosticos, de quibus vide Irenæum, lib. 1. cap. 9. & 18. & Epiphaniû hæretic. 26. Interim tamen omnes, qui Sacramentis utebantur, res, & verba determinata habere volebant, & vt plurimum non recedebant à verbis in Euangelio præscriptis. Sic enim ait AUGUSTINVS, lib. 7. de Baptismo contra Donatistas, cap. 25. *Facilius inueniuntur hæretici, qui omnino non baptizent, quam qui non illis verbis baptizent.*

At nostro tempore Martinus Lutherus hæreticorum omnium audacissimus, nouâ hæresim excogitauit, videlicet non requiri certa verba in Sacramentis. Sic enim loquitur in libro de captiuit. Babylonica, cap. de Baptismo: *Quocunque modo tradatur Baptismus, modò non in nomine hominû, sed in nomine Domini tradatur, verè saluum facit: immò non dubitem, si quis in nomine Domini suscipiat, etiam si impius minister non det in nomine Domini, verè baptizatum esse in nomine Domini.* Hæc ille, Itaq; secundû Lutherum, si quis dicitur

Ego te baptizo, in nomine Lutheri, & Catharinæ vxoris eius, vel etiam in nomine Diaboli, erit verus Baptismus, modò qui suscipit, accipiat in nomine Domini.

Retractauit postea Lutherus hunc errorem; Nam in prima homilia de Baptismo, habito anno M. D. XXXV. ita loquitur: *Clare exprimit Christus, quas ceremonias velit, & formam ipse præscribit: vti illa ipsa signa, neq. alia; illa ipsa verba, neque alia hinc adhibeantur.* Et infra: *Si infantem intingeres aqua, neque adderes verba Baptismi, sed pronũciare orationem Dominicam, aut alia quædam verba ex sacris literis, non esset verus Baptismus.* Et infra: *Si quis pane, & vino proposito pronunciat non ipsa verba Sacramenti, sed aut Dialogum, aut Symbolum Apostolorum, aut sententiam aliquam sacram, vel Psalmum, non esset verũ corpus & sanguis Christi.* Similia habet in 3. homil. de Baptismo, habita anno M. D. XI.

Licet autem retractauerit Lutherus errorem suum, tamen Ioannes Brentius magis probasse videtur priorem Lutheri sententiam. Siquidem in Catechismo suo, capit. de Baptismo, non multum curat præscriptam formam Baptismi à Christo; vt etiam Zvinglius in libro de vera, & falsa religione, capit. de Baptismo, de qua re dicemus etiam libro 2. de Sacramentis, cap. 3. Et sanè prior Lutheri sententia, vt manifestè repugnat veritati, ita magis conuenit principijs Lutheranæ Theologiæ, quàm posterior. Si enim Sacramenta idè potissimùm instituta sunt, vt fidem excitent, & sustentent; nihil interest, quibus verbis, aut rebus vtamur, modò illis fides excitari, ac sustentari possit. Igitur tum ad hunc errorem destruendum, tum ad rem ipsam declarandam statuam aliquot propositiones.

PRIMA propositio: *Res certæ, & determinatæ ab ipso Deo in Sacramentis esse debent.* Hæc propositio, quantum ad Sacramenta nouæ legis, nec ab hæreticis negatur, & apud Catholicos certissima est. Sed aliter ab illis, aliter à nobis probatur. Illi probant ex generali suo principio, quod nullus cultus Deo placeat, nisi quem ipse instituit: cetera ad ἑθελουθεκσκαίμ, & traditiones hominum pertineant. Quod argumentum institutum est, vt nos alibi sæpe ostēdimus. Catholicis pro-

H

bant

caussa gratiæ, & iustificationis. 1. Corinth. 6. *Abluti estis
sanctificati estis.* Ephes. 5. *Mundans eam lauacro aquæ in ver-
bo vitæ.* At nemo potest gratiam dare nisi Deus; solus igitur
potuit Deus ea determinare, quæ ad essentiam Sacramento-
rum pertinent.

De Sacramentis legis Mosaicæ, & legis naturæ nonnulli du-
bitare videntur: tamen si vera Sacramenta erant, vt reuera-
rant, omninò sentiendum est, fuisse à Deo determinatas res
eorum Sacramentorum. Nam IN PRIMIS de facto constat,
omnia ferè Sacramèta, quæ ad notitiam nostram venerunt
à Deo fuisse determinata. Nam Circumcisio Sacramentum
fuit legis naturæ, & constat ab ipso Deo determinatum; quomodo,
& quo tempore faciendum esset, Genes. 17. Agnus
Paschalis Sacramentum erat legis scriptæ, & à Deo determi-
natum eum ritum nouimus, ex cap. 12. Exod. Idem de multis
alijs probare possemus. DEINDE; Sacramenta vetera erant
figuræ, ac typi Sacramentorum nostrorum. At determinatæ
certas res, quæ infallibiliter significant aliquid futurum, non
potest conuenire nisi Deo; qui certè nouit illas res futuras.
DENIQUE; Etiam si Sacramenta vetera non efficiebant gra-
tiam iustificantem, tamen efficiebant legalem munditiam, &
introducebant in populum Dei: at nemo potest determinare
aliquid ad legalem munditiam efficiendam, aut ad introducendam
in certam Rempublicam, nisi qui auctor est illius legis,
& Reipublicæ.

Est autem hîc NOTANDVM cum sancto Thoma, 3. parte
quæst. 60. art. 5. ad 3. in omni lege fuisse materiam Sacramen-
talem determinatam à Deo, sed non semper eodem modo. Nam in
lege naturæ, quia lex non scribebatur in tabulis, nec promul-
gabatur per homines, aut Angelos, sed dictabatur interiùs, &
que inspirabatur cordibus hominum: ita quoq; & Sacramen-
ta inspirabantur præcipuis Patriarchis, vt Adæ, Noë, Abræ, &
qui alios deinde docebant. Quia verò lex Mosaica promul-
gata est per Moysen, & publicè scripta in tabulis; ita etiam Sa-
cramèta illius temporis, à Deo per Moysen tradita, & literè
mandata etiam fuerunt. Denique, quia legis nouæ auctor est
Verbum incarnatum, idèd etiam ab ipso Sacramenta nostra
determinata fuerunt.

SECUNDA propositio: *Non solum res, sed etiam verba
Sacra*

Sacramenta nouæ legi à Deo determinata sunt, vt nō liceat quidquam immutare. Hæc propositio explicanda est, vt rectè intelligatur. Notandum est igitur PRIMO, sex modis contingere posse formæ variationem; nimirum per additionem alicuius vocis; detractionem alicuius vocis; mutationē, vt si vna ponatur loco alterius, corruptionem alicuius vocis, detrahēdo, vel mutando aliquam syllabam; trāspōsitionem, id est, ordinis dictionum variationem, denique per interruptionem, vt pronūciando vnā partem formæ, ac deinde quiescendo per aliquod spatium, vel loquendo aliquid impertinēs, & tūc detmum perficiendo formæ pronūciationem.

SECUNDO notandum est, duplicem esse Sacramētalis formæ integritatem; vnā substantialem; alteram accidentalem. Substantialis consistit in solo sensu, seu significatione verborum, non autem in sono vel numero syllabarum. Quare vtcunque variētur verba, addendo, detrahendo, mutando, transponendo, corrupendo, interrumpendo, semper manet, integritas substantialis, dum manet idē sensus: & contrā minima etiā variatio destruit integritatem substantialem, si pereat sensus; vt si quis vna sola litera mutata dicat; Ego te baptizo in nomine Matris, & Filij, & Spiritus sancti, non habet substantialem formam. Accidentalis integritas consistit in ceteris omnibus, id est, in integro sono, ordine & numero syllabarum:

TERTIO nota, iudicium de his mutationibus, sintne substantiales, an accidentales, non debere esse mathematicum, sed morale, ita vt tunc iudicandum sit, sensum verborum conseruari, quando audientes intelligunt, vt iudicant illud significari, quod per integra verba significari solet, etiā si alioqui verba pronūtiētur valdè corruptè. Exēplo esse potest, id quod refert Zacharias Pontifex in epistola ad Bonifacium, & habetur etiā apud Gratianum, can. Retulerunt, de consecrat. distinct. 4. Quidam enim ex nimia imperitia linguæ Latinæ baptizabant his verbis; Ego te baptizo in nomine Patria, & Filia, & Spiritua sancta. Quæ verba si propriè accipiātur, nō significant Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, & præsertim si seorsim pronūciarentur: iudicauit tamen summus Pontifex prudentissimè, substantiam formæ non esse mutatam, quia facilè poterat intelligi, quid ille vel-

let dicere, tum ex ipsa actione baptizandi, tum etiam ex conjunctione cum verbo in nomine; Non enim ait: In nomine Patriæ, & Filiæ, quod ratio Grammaticæ exigebat, si is de industria formam mutare voluisset; sed, in nomine Patria, & Filia: quæ cum ex se nihil significant, signum est illum voluisse dicere, quod alij dicunt, cum aiunt; In nomine Patris, & Filij, &c.

Pari ratione iudicandum est de interruptione: Si enim quis diceret in consecranda Eucharistia: *Hoc est cor*, ac deinde recitaret unum Psalmum, vel quiesceret ad spatium notabile, & tum demum adderet, *pus meum*, sine dubio iudicio prudentium non censeretur dixisse: *Hoc est corpus meum*. Si verò vbi dixit: *Hoc est cor*, pateretur breuem aliquam euagationem mentis, & non nihil etiam interquiesceret, antequam adderet, *pus meum*, non censeretur sensus formæ petire.

Notandum est QVARTO, non esse licitum, vt in Conclusionedicimus, vlllo modo verborum formam immutare, siue per eam immutationem tollatur substantialis formæ integritas, siue solùm accidentalis. Sed hoc interest, quod cum forma mutatur substantialiter, Sacramentum non perficitur, & idè ea integritas dicitur necessaria, necessitate Sacramenti, cum autem mutatur solùm accidentaliter, Sacramentum perficitur, sed peccat qui ita mutat: & idè dicitur hæc integritas necessaria solùm necessitate præcepti.

Nota QUINTO, ex parte formæ verborum nunquam Sacramentum irritum reddi, nisi reuera desit integritas substantialis, tamen aliunde posse contingere, vt cum sola corruptione accidentali non perficiatur Sacramentum, nimirum si is qui accidentaliter mutat formam, velit introducere nouum ritum, vt docet Zacharias, can. Retulerunt, de consecrat. dist. 4. & post eum S. Thomas, 3. par. q. 60. art. 7. ad 3. & art. 8. in corpore articuli. Quorum auctorum verba non rectè ab omnibus explicantur.

Idè ANIMADVERTENDVM est, vtum is, qui intendit introducere nouum ritum, intendat introducere nouum essentialem ritum respectu totius Ecclesiæ Christi, in vniuersum, id est, qui non fuerit antea in ipsa vera, & vniuersali Ecclesiâ; an intendat nouum ritum introducere respectu alicuius Ecclesiæ, quam ipse putat falsam.

Si intendit introducere nouum absolutè, tunc non perficitur

tur Sacramentum, non quia desit forma, sed quia deest intē-
tio. Conuincitur enim ille non velle facere, quod facit vera
Ecclesia, quandoquidem vult introducere ritum, qui nun-
quam fuit in Ecclesia vniuersali, & vera. Et hoc est, quod docet
S. Thomas locis citatis: semper enim reddit rationem cur
non perficiat Sacramentum, qui intēdit introducere nouum
ritum, quia non habet intentionem Ecclesiæ.

Si verò intendit introducere nouum ritum, non absolutè,
sed solùm respectu alicuius Ecclesiæ, quam ipse putat falsam,
& interim intendat facere quod facit vera Ecclesia; tunc per-
ficitur Sacramentum, etiam si ipse fallatur in vera Ecclesia
internoscenda. Vt exempli causa, si Græcus aliquis dum bap-
tizat illis verbis; baptizetur seruus Christi in nomine Patris,
& Filij, & Spiritus sancti, intendat introducere ritum substā-
tialem & necessarium contrā ritum Romanæ Ecclesiæ, ita vt
velit persuadere, non perfici Sacramentum, si quis dicat; Ego
te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, & ta-
men intendat facere, quod facit Ecclesia vera, quęcunque illa
sit; is vere baptizabit, non obstante ipsius errore. Nam in eo
Baptismo inuenitur forma substantialis, & intentio veræ Ec-
clesiæ in genere, quæ omnium consensu sufficit: error enim
illius circa Sacramentum, aut Ecclesiam, non irritat Sacramē-
tum, vt omnes Catholici docent, quid docent Sacramenta
ab hæreticis tradita esse valida. Non enim tenetur minister
Sacramenti intendere id facere, quod facit Ecclesia Romana:
alioqui nullus hæreticus verè baptizaret; sed solùm id quod
facit Ecclesia Christi vera, in qua tamen intētionē virtualiter
includitur, vt intendat id, quod Romana Ecclesia intendit,
quia illa sola est vera Ecclesia.

Itaque quod Paludanus ait in 4. dist. 39. q. 1. art. 3. non semper
irritari Sacramentum, cū quis intendit introducere nouum
ritum, est verum, sed non contra S. Thomam, vt ille fortasse
putauit. Immò S. Thomas idèd non dixit; Cū quis vult in-
ducere nouum ritum, nō perficitur Sacramentum, sed non vi-
detur perfici Sacramentum, quia nimirum posset fieri, vt per-
ficeretur Sacramentū, sed præsumitur non perfici, quia præsu-
mitur non adesse intentionem debitam.

Quod verò Dominicus à Soto ait, q. 1. art. 8. Græcos verè
baptizare illis verbis; Baptizetur seruus Christi, &c. quia Ec-
cle-

clesia Romana tolerat eum ritum; sed si Ecclesia Romana eum ritum detestaretur, tunc fore ut ipsi non verè baptizarent; non est verum absolute. Nam si Ecclesia Romana eum ritum detestaretur; ut corruptionem formæ accidentalem, illi peccarent quidem, sed tamen verè baptizarent; si verò Ecclesia Romana eum ritum detestaretur, ut corruptionem substantialem, tunc illi non verè baptizarent, sed causa non esset, ut Sotus dicit, quia deesset intentio, sed quia deesset forma substantialis.

His ita explicatis, probatur nostra propositio aduersus Lutheri & Brentij temeritatem. PRIMO. Sacramenta à Deo sunt instituta, ut aduersarij concedunt; ergo pars Sacramenti præcipua, nimirum forma verborum à Deo instituta est; ergo qui eam mutat, peccat contra Deum, & sæpe non perficit Sacramentum, nimirum cum substantialiter mutat. Si enim Sacramentum à Dei institutione pendet, certè non erit Sacramentum, cum non facimus, quod ipse instituit.

SECUNDO Mutare Sacramentorum materiam, graue sacrilegium esset, nec perficeretur Sacramentum, ut aduersarij concedunt; cur igitur non sit eadem ratio de forma, quæ in verbis consistit?

TERTIO. Addere ad verba Scripturæ, vel ea mutare nullo pacto licet: igitur nec verba Sacramentorum mutari villo modo debent, aut possunt; præsertim cum verba Scripturæ solum ad significandum, verba Sacramentorum ad significandum, & sanctificandum instituta sint.

QUARTO. Idem probatur testimonijs Patrum. IRENAEUS lib. I cap. 18. reprehendit hæreticos quosdam, quod mutarent formam verborum à Christo præscriptam in Sacramento Baptismi. TERTULIANUS in lib. de Baptismo: *Lex, inquit, tingendi imposita est, & forma præscripta; Ite, inquit, ad omnes gentes tingentes in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.* CYPRIANUS in epistola ad Iubaianum idem habet. Item ATHANASIUS sermone 3. contra Arianos. BASILIUS homil. in sanctum Baptisma, & ceteri, qui scribunt aduersus Arianos, hoc argumento probant trium personarum diuinitatè, quod iussi sumus in Baptismo tres personas exprimere. Item Basilius libro de Spiritu sancto, capite 12. dicit, cum à gratia excidere, qui detrahit, aut addit ad verba præscripta in Sa-

ramento Baptismi. DIDYMVS in libro 2. de Spiritu sancto: Qui unum, inquit, de præceptis nominibus prætermittit, neque perfectionem Sacramenti attingit, nec à peccato hominem liberat AVGVSTINVS libro 6. contra Donatistas, capite 25, Certa sunt, inquit, verba Evangelica, sine quibus non potest consecrari Baptismus. DAMASCENVS libro 4. de fide, capit. 16. Quæ forma verborum in Baptismo adhibenda sit, Dominus exposuit, dicens; Baptizantes eos, &c. Accedat Concilium ARELATENSE I. can. 8. quod examinari iubet, qua forma verborum Ariani baptizent,

CAPVT XXII.

De fine, & necessitate Sacramentorum.

RIA explicanda erunt circa finale causam Sacramentorum. PRIMVM, de ipso fine dicendum erit, SECVNDO, de necessitate, quæ ex fine cognoscitur. TERTIO, defendenda est sententia Ecclesiæ contra menadcia, & calumnias hæreticorum. Quod ad primum attinet, duo quæri possunt, cum quæritur quis finis sit Sacramentorum. PRIMVM, ad quem finem assequendum Deus instituerit Sacramenta. SECVNDO, cur ad eum finem assequendum talia media instituerit, cum potuerit per alia media, & etiam sine vllis medijs ad eum finem peruenire.

Prior quæstio iam explicata est in disputatione de definitione Sacramentorum; iam enim ostendimus, Sacramenta instituta esse ad iustificandos homines, atque ut sint signa, & causæ instrumentales gratiæ Dei.

Posterior quæstio facilis est, nec de ea vlla est controuersia. Et quidem auctores multas rationes colligunt, tum ex parte Dei, tum ex parte hominis, tum ex parte Sacramentorum ipsorum, cur vtile fuerit Sacramenta, id est, sensibilia signa instituire ad iustificandos homines. Sed hæ sunt præcipuæ causæ.

PRIMA, quia id congruit naturæ humanæ, quæ ex corpore, & spiritu constat. Sic enim ait S. CHRYSOSTOMVS homil. 60. ad populum, & 83. in Matth. Si incorporeus esses, nuda, & incorporea tibi dedisset dona, sed quoniam anima corpori inserta est in sensibilibus intelligibilia tibi præbet. Similia docent